

Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılamaya İlişkin Bilgi Düzeyleri

The Levels of Knowledge of Nursing Students Related to the Identificatofn to the Symptom and Risks of Child Abuse and Neglect

Emine Tuğba TOPÇU, Ebru EREK KAZAN, Sibel KÜÇÜK, Yasemin MURAT, Büşra ALPASLAN, Hayriye MOLOZOĞLU, Birgül ÖZKAN

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma tanımlayıcı tipte olup, Ankara'da bulunan bir devlet üniversitesinin Hemşirelik Bölümü'nde okuyan, gönüllü, 2., 3. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencileri (N=270) ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin anket formu, öğrencilerin çocuk istismar ve ihmali ile karşılaşma ve eğitim alma durumlarına ilişkin özellikler formu ve Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada öğrencilerin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği puan ortalamaları =3,68±0,36 (min=2,8, max=4,7) bulunmuştur. Öğrencilerin özellikle istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu belirlenmiştir. Yaşları büyük olan, son sınıfta okuyan, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgisi olan, bu konuda eğitim alan ve istismar ve ihmali tanılamada kendini yeterli bulan öğrencilerin bilgi düzeylerinin daha iyi olduğu saptanmıştır.

Topçu ET., Erek Kazan E., Küçük S., Murat Y., Alpaslan B., Molozoglu H., & Ozkan B., (2022). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin bilgi düzeyleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 12(2), 264-273. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.907512>

*Bu çalışma, 03-05 Kasım 2017 tarihinde İstanbul'da yapılan, International Meeting on Education & Research in Health Sciences kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. *This study was presented as an oral presentation at the International Meeting on Education & Research in Health Sciences Congress held in Istanbul on 03-05 November 2017.

Emine Tuğba TOPÇU (✉)

ORCID ID: 0000-0003-2817-2309

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Health Sciences, Department of Fundamentals of Nursing, Nursing, Ankara, Turkey
ettoptcu@ybu.edu.tr

Ebru EREK KAZAN

ORCID ID: 0000-0002-8386-786X

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Health Sciences, Department of Fundamentals of Nursing, Nursing, Ankara, Turkey

Sibel KÜÇÜK

ORCID ID: 0000-0001-9009-1871

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Health Sciences, Department of Child Health and Diseases Nursing, Nursing, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 31.03.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 12.06.2022

Yasemin MURAT

ORCID ID: 0000-0002-6737-3376

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Lisans Öğrencisi, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Undergraduate Student, Ankara, Turkey

Büşra ALPASLAN

ORCID ID: 0000-0001-9462-6909

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Lisans Öğrencisi, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Undergraduate Student, Ankara, Turkey

Hayriye MOLOZOĞLU

ORCID ID: 0000-0001-5992-6391

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Lisans Öğrencisi, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Undergraduate Student, Ankara, Turkey

Birgül ÖZKAN

ORCID ID: 0000-0002-1271-8007

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Hemşirelik Bölümü, Ankara, Türkiye
Ankara Yıldırım Beyazıt University Faculty of Health Sciences, Department of Mental Health and Diseases Nursing, Nursing, Ankara, Turkey

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

Sonuç: Çalışmada hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin lisans müfredatlarında konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgilere yer verilmesi ve farkındalığın artırılması amacıyla bilimsel etkinliklerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk istismarı, Çocuk ihmali, Öğrenci hemşire

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to determine the levels of knowledge of the nursing students related to identification to the symptom and risks of child abuse and neglect.

Method: This descriptive study was conducted with a 270 voluntary students, who were studying in the second, third and fourth class at the Department of Nursing, the Faculty of Health Sciences of a state university in Ankara, Turkey. Data was collected via questionnaire form related to sociodemographic characteristics of the nursing students, questionnaire form about situations they have encountered child abuse and neglect and status of education, Scale Identification to the Symptom and Risks of Child Abuse and Neglect. Frequency tables and descriptive statistics were used to evaluate the data.

Results: The Scale Identification to the Symptom and Risks of Child Abuse and Neglect average scores of students have been found $=3.68 \pm 0.36$ (min= 2.8, max=4.7) in this study. It has been determined that the students had information deficiencies especially about the characteristics of children who are prone to abuse and neglect. It has been found that better knowledge levels of students who are older, senior students, has information about child abuse and neglect, educated, who find themselves sufficient in identification to abuse and neglect.

Conclusion: In the study, it has been determined the levels of knowledge of nursing students related to identification to the symptom and risks of child abuse and neglect are average level. It is recommended that the students to be given more detailed information of this subject in the undergraduate curriculum and the scientific activities should be carried out in order to increase the awareness of the students.

Keywords: Child abuse, Child neglect, Nursing student

GİRİŞ

Çocuk istismarı ve ihmali (Çİİ), anne, baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ya da eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur (Child Welfare Information Gateway, 2019; Chung, 2015; NICE Guideline, 2017). Yapılan çalışmalar dünyada çocukların, şiddetin farklı türlerine maruz kaldığını göstermektedir (Children's Bureau Child Maltreatment, 2018; Jonson-Reid, L. Kohl, Drake, 2012; Rao & Lux, 2012; Stoltenborgh vd., 2015; Unicef Child Maltreatment Report, 2014).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2016 raporuna göre, çocukların %23'ünün fiziksel istismara, %16'sının fiziksel ihmale, %36'sının psikolojik istismarın çeşitli türlerine, kız çocuklarının %18'inin ve erkek çocukların %8'inin ise cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmektedir (WHO, 2016). Türkiye'de ise son yıllarda çocuk istismarı ile ilgili yapılan çalışmalar (Arabacı vd., 2018; Ayan & Kocacık, 2009; Gölge vd., 2012; Kapucu & Bakır, 2017; Sağır & Gözler, 2013; Polat, 2018) çocuk istismarının azımsanmayacak oranlarda olduğunu göstermektedir. Konuyla ilgili olarak Türkiye'de çocuk istismarı Raporu 2018'e göre, güvenlik birimine yaralanma mağduru olarak getirilmiş çocukların sayısı ise gittikçe artmaktadır (Polat, 2018).

Çocuk istismar ve ihmali tanılamak ve belirlemek oldukça zor olup daha çok sağlık profesyonellerinin bilgi ve becerilerine bağlıdır (Child Welfare Information Gateway, 2019).

Tüm sağlık profesyonellerinin çalışma alanları ne olursa olsun istismar ve ihmali erken tanısı, tedavisi, önlenmesinde, aile ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesinde aktif rol almaları gerekmektedir (Metinyurt & Sarı, 2016). Hastane ortamında, sağlık profesyonelleri sıklıkla istismar / ihmale uğramış çocuklarla karşılaşmaktadır. Çocukla ve ailesiyle ilk karşılaşan sağlık profesyoneli ise hemşirelerdir. Hemşireler, çocukla ve ailesiyle iletişime geçmeli, istismar ve ihmali belirti ve bulgularını tanılamaya çalışmalı ve adli olgu açısından raporlamalıdır (Chen vd., 2022). Bu nedenle, özellikle hemşirelerin istismara uğrayan çocukları dikkatli gözlemlemesi ve hastaneye başvuran tüm çocukları çocuk istismarı ve ihmali açısından değerlendirmesi oldukça önemlidir (Başdaş & Bozdağ, 2018). Bu rolü uygun şekilde gerçekleştirebilmeleri için çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitim almış olmaları gerekmektedir. Özellikle sağlık personelinin bu konudaki bilgi yetersizliği hastane ortamına gelen olguların atlanmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle Çİİ konularında sağlık personelinin bilgi sahibi olması oldukça önemlidir. Sağlık çalışanları ile yapılan çalışmalarda (Dessena & Mullan, 2018; Gölge vd., 2012; Li vd., 2016; Metinyurt & Sarı, 2016; Uncu & Oğuzöncül, 2013), sağlık çalışanlarının Çİİ ile ilgili bilgi ve farkındalıklarının yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür.

Çocuklar ve aileleri ile sık temas hâlinde olan hemşireler, çocukları istismar ve ihmalden korumak için iyi bir konumda yer almaktadırlar (Bahrami vd., 2021). Hemşireler, birincil korumada da aile toplum sağlığı merkezlerinde, okullarda ve çeşitli kurumlarda görev aldıklarından doğum öncesi-sonrası izlem, anne babalara çocuk bakımına yönelik eğitimler vermek, çocuk ve ailesine şiddetin tanımı ve belirtileri yönünde bilgi vermek, çocukların okulda şiddetten korunması gibi önlemler

arak çocuk istismarının önlenmesinde oldukça etkili bir öneme sahiptir. Hemşireler, çocuk istismarını tanıma, önleme ve istismara uğrayan çocuk ve ailesinin bakımında ekibin etkin bir üyesi olarak çalışmaktadırlar (Geçkil, 2017). Özellikle, acil ya da pediatri servislerinde çalışan hemşirelerin, çocuk istismarında öykü alması, çocuk hastaya doğru yaklaşması, vücutta görülen deformiteleri fark ederek saptayabilmesi ve uygulaması gereken prosedür hakkında bilgi sahibi olarak yasal süreçte görev alabilmesi önem arz etmektedir (Burç & Tüfekçi, 2015; Güner, Yavuz & Dörtbudak, 2016). Bu bağlamda, hemşireler ile çocuk istismarı konusunda yapılmış çalışmalar (Arıkan vd., 2000; Başdaş & Bozdağ, 2018; Lee, 2007; Seferoğlu vd., 2019) bize hemşirelerin Çİİ ile ilgili bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla hemşirelerin bilgi düzeylerinin artırılması için öncelikle hemşirelik eğitimleri sırasında müfredatta çocuk istismarı ve ihmaliine ilişkin derslerin yer alması, çocuk istismarını tanılama, koruma ve tedavi-rehabilitasyon süreci ile ilgili konulara ise özellikle yer verilmesi gerekmektedir. Fakat Türkiye geneline bakıldığında hemşirelik müfredatında Çİİ'ye yönelik seçmeli ders veren sınırlı sayıda üniversite bulunmaktadır. Hemşirelerin bu konuda lisans düzeyinde yeterli eğitimi almaları, meslek hayatlarında uygulayabilmeleri açısından kolaylık sağlayacaktır (Başdaş & Bozdağ, 2018). Mesleğin henüz başında bulunan öğrencilerin Çİİ ile ilgili bilgi düzeylerine ilişkin yapılmış çalışmalar ise oldukça sınırlı olup, öğrencilerin bu konuda bilgilerinin yetersiz olduğu (Kostak & Vatansver, 2015; Poreddi vd., 2016), belirti ve risklerini tanılama düzeylerinin istendik düzeyde olmadığı (Seferoğlu vd., 2019) ve bu konuda bilgi gereksinimlerinin olduğu (Akcan & Demiralay, 2016) belirtilmiştir. Ancak konuyla ilgili yapılmış çalışmalar, genellikle tek bir kurumda yapılmış olduğundan ve örneklem sayısının sınırlı kalmasından dolayı daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu görüşten yola çıkarak çalışmamız hemşirelik öğrencilerinin Çİİ'nin belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin bilgi düzeylerinin ortaya konulması ve Çİİ hakkındaki görüşlerinin ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Elde edilen sonuçların lisans hemşirelik müfredatının hazırlanmasına rehber olacağı, öğrencilerde ihmal/istismara ilişkin farkındalığı artıracığı ve meslek hayatlarında ihmal/istismarın önlenmesine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Ankara/Türkiye'de bulunan bir devlet üniversitesinin Hemşirelik Bölümü'nde 2017-2018 öğretim yılı güz döneminde okuyan 2., 3. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencileri (N=362) oluşturmaktadır. Birinci sınıf öğrencileri henüz klinik ortamda bulunmadıkları ve Çİİ ile ilgili herhangi bir eğitim almadıklarından dolayı araştırma kapsamına alınmamıştır.

Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmaya katılmayı kabul eden tüm öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır.

Ancak araştırmanın yapıldığı 15.12.2017-29.12.2017 tarihleri arasında devamsızlığı olan 28 öğrenci ve çalışmaya katılmayı reddeden 64 olmak üzere toplam 92 öğrenci araştırmaya dahil edilmemiştir. Bu nedenle araştırma 270 öğrenci ile yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada üç veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama araçları; öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin anket formu, öğrencilerin çocuk istismar ve ihmali ile karşılaşma ve eğitim alma durumlarına ilişkin özellikler formu ve Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği (ÇİİBRTÖ)'dir.

Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Anket Formu, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu form, öğrencilerin cinsiyeti, aile yapısı, anne ve baba eğitim durumu, anne ve babanın mesleği, gelir düzeyi ve yaşadıkları yer gibi özelliklere ilişkin 8 sorudan oluşmaktadır. Öğrencilerin çocuk istismar ve ihmali ile karşılaşma ve eğitim alma durumlarına ilişkin özellikler formunda ise, öğrencilerin Çİİ ile ilgili bilgileri, eğitim alma durumları, bilgi gereksinimleri, Çİİ ile daha önce karşılaşma durumları, karşılaştıkları ihmal ve istismarın türüne ait toplam 9 soru yer almıştır.

Araştırmada, Aynur Uysal tarafından 1998 yılında geliştirilen 67 maddelik Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği (ÇİİBRTÖ) kullanılmıştır. Ölçekte, istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri (19 madde), çocuk istismarına ilişkin çocuktaki davranışsal belirtiler (15 madde), ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri (7 madde), istismar ve ihmale yakın ebeveynlerin özellikleri (13 madde), istismar ve ihmale yakın çocukların özellikleri (5 madde), çocuk istismar ve ihmaliinde ailesel özellikler (8 madde) ile ilgili 6 alt gruptan oluşan toplam 67 soru bulunmaktadır. Sorular 5'li likert tipinde "çok doğru", "oldukça doğru", "kararsızım", "pek doğru değil" ve "hiç doğru değil" şeklinde olup 1 ile 5 puan arasında değer almaktadır. Soruların puan ortalamasının 5'e yaklaşması soruları doğru olarak yanıtladıklarını, 3'den uzaklaşması ise yanlış yanıtladıklarını göstermektedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 335'tir. Ölçeğin iç tutarlılığı kapsamında, Cronbach Alfa Katsayısı= 0,92 olarak belirtilmiştir. Bizim araştırmamızda ise Cronbach Alfa Katsayısı = 0,91 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada öncelikle, öğrencilere uygun olan derslerden sonra, ders sorumlularından izin alınarak araştırmanın amacı açıklanmış, gönüllü olan öğrencilerden yazılı onam alınmış ve formlar dağıtılmıştır. Öğrencilerin anketleri yanıtlaması yaklaşık 10-12 dk sürmüştür ve formlar araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli Etik Kurul izni Ankara'da bulunan bir devlet üniversitesinin Etik Kurulu'ndan (13.12.2017/12) alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölüm Başkanlığından yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden yazılı onam alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi

İstatistiksel analizler SPSS (IBM SPSS Statistics 24) paket program kullanılarak yapılmıştır. Bulguların yorumlanmasında frekans tabloları ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Normal dağılıma uygun olan ölçüm değerleri için parametrik yöntemler kullanılmıştır. Parametrik yöntemlere uygun şekilde, iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Independent-Sample t" test (t-tablo değeri), bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "ANOVA" test (F-tablo değeri) yöntemi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup için anlamlı fark çıkan değişkenlerin ikili karşılaştırmaları için varyansların homojenliğine göre "Tukey" testi uygulanmıştır.

Normal dağılıma uygun olmayan ölçüm değerleri için parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Parametrik olmayan yöntemlere uygun şekilde, iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri), bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerleriyle karşıla-

ştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test (χ^2 -tablo değeri) yöntemi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup için anlamlı fark çıkan değişkenlerin ikili karşılaştırmaları için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 23,48± 1,36 olup, %91,5'i kadındır. Öğrencilerin %81,9'u çekirdek aile yapısında, çoğunluğunun anne (% 46,2) ve babası (% 28,9) ilkokul mezunu olup, %84,8'inin annesi ev hanımı, %23,7'sinin babası serbest meslek sahibidir. Öğrencilerin diğer tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğunun (%85,9) çocuk istismar/ihmaline ilişkin bilgiye sahip olduğu, yarısından azının (%35,6) çocuk istismar/ihmaline ilişkin eğitim aldığı, %82,2'sinin bu eğitimi okulda ders olarak aldığı ve %51,1'i çocuk istismar/ihmalini tanılamada kısmen yeterli olduğunu, bununla birlikte %89,6'sı çocuk istismarına ilişkin bilgi gereksinimi olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin çok azı (%19,6) çocuk istismarı ile karşılaştığını ve %36,5'i cinsel istismar ile karşılaştığını, çoğunluğu (%84,4)

Tablo 1: Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri (n=270).

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Sınıf		
2.	101	37,4
3.	85	31,5
4.	84	31,1
Yaş		
22 ve altı	66	24,4
23-24	162	60,0
25 ve üzeri	42	15,6
$\bar{X} \pm S.S. = 23,48 \pm 1,36$		
Cinsiyet		
Kadın	247	91,5
Erkek	23	8,5
Aile yapısı		
Çekirdek aile	221	8,9
Geniş aile	41	15,1
Parçalanmış aile	8	3,0
Kardeş sayısı		
Kardeşi yok	6	2,2
1	81	30,0
2	89	33,0
3 ve üzeri	94	34,8
Anne eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	21	7,8
Okuryazar	15	5,6
İlkokul	125	46,2
Ortaokul	34	12,6
Lise	61	22,6
Lisans	13	4,8
Lisansüstü	1	0,4

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Baba eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	3	1,1
Okuryazar	8	3,0
İlkokul	78	28,9
Ortaokul	60	22,2
Lise	66	24,4
Lisans	49	18,2
Lisansüstü	6	2,2
Annenin mesleği		
İşçi	17	6,3
Memur	9	3,3
Ev hanımı	229	84,8
Serbest meslek	3	1,1
Çiftçi	1	0,4
Emekli	4	1,5
Diğer	7	2,6
Babanın mesleği		
İşçi	60	22,2
Memur	45	16,7
Serbest meslek	64	23,7
Çiftçi	17	6,3
Emekli	63	23,3
Çalışmıyor	5	1,9
Diğer	16	5,9
Aylık gelir düzeyi		
Gelir giderden az	69	25,6
Gelir gidere eşit	169	62,6
Gelir giderden fazla	32	11,8
Yaşanan yer		
Köy/kasaba	22	8,1
İlçe	83	30,8
İl	165	61,1

çocuk istismarı ile karşılaştığında polise ve klinik çalışanlarına haber vereceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin 17'si (%6,3) istismar/ihmale uğradığını ve bu öğrencilerin de 9'u (%52,9) istismarı tanımadığı kişi/kişilerin yaptığını belirtmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam bilgi puan ortalamaları $\bar{X} = 3,68 \pm 0,36$ (min= 2,8, max=4,7) bulunmuştur. Öğrenciler ÇİİBRTÖ ölçek alt boyutları puan ortalamaları arasında en düşük puanı ($\bar{X} = 3,28 \pm 0,70$) "İstismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri" boyutundan alırken, en yüksek puanı ise ($\bar{X} = 3,94 \pm 0,51$) "İhmalin çocuk üzerindeki belirtileri" boyutundan almışlardır (Tablo 3).

Tablo 2: Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk İstismar ve İhmaline İlişkin Eğitim Alma ve İstismar/İhmal İle Karşılaşma Durumu (n=270).

Tanıttıcı Özellikler	n	%
Çocuk istismar ve ihmaline ilişkin bilgisi		
Var	232	85,9
Yok	38	14,1
Çocuk istismar ve ihmaline ilişkin eğitim		
Alan	96	35,6
Almayan	174	64,4
Eğitim alınan yer		
Okulda ders olarak	79	82,2
Kongre/sempozyum/seminer	17	17,8
Çocuk istismar ve ihmali tanılamada		
Çok yeterli	9	3,3
Yeterli	64	23,7
Kısmen yeterli	138	51,1
Yeterli değil	52	19,3
Hiç yeterli değil	7	2,6
Çocuk istismarına ilişkin bilgi gereksinimi		
Var	242	89,6
Yok	28	10,4
Çocuk istismar ve ihmali ile		
Karşılaşan	53	19,6
Karşılaşmayan	217	80,4

Çalışmada öğrencilerin okudukları sınıflara göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama ölçeği (ÇİİBRTÖ) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (F=3,736; p=0,025). Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için varyansların homojenliği dikkate alınarak yapılan Tukey ikili karşılaştırmalar sonucunda; 4.sınıfta olanların ölçek puanlarının, 3.sınıfta olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Öğrencilerin yaş gruplarına göre ölçek puanları arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuş (F=3,885; p=0,022), farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek

Tanıttıcı Özellikler	n	%
Karşılaşılan istismar ya da ihmalin türü*		
Duygusal	17	32,7
Cinsel	19	36,5
Fiziksel	18	34,6
İhmal	15	28,8
Çocuk istismar ve ihmaliyle karşılaştığında		
Polis ve klinik çalışanına haber verir	228	84,4
Sadece polise haber verir	17	6,3
Sadece klinik çalışanına haber verir	14	5,2
Aileye eğitim verir	9	3,4
Hiçbir şey yapmaz, görevi değil	2	0,7
İstismar/ihmale		
Uğrayan	17	6,3
Uğramayan	253	93,7
İstismar yapan kişi (n=17)		
Tanımadığı kişi/kişiler	9	52,9
Tanıdığı kişi/kişiler	5	29,5
Akraba	3	17,6

* Birden çok seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 3: Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği (ÇİİBRTÖ) ve Alt Boyutları Puan Ortalamaları (n=270)

Ölçek (N=270)	Ortalama	Standart sapma	Medyan	Min-Max
İstismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri	3,79	0,41	3,7	2,7-4,8
Çocuk istismarına ilişkin çocuktaki davranışsal belirtiler	3,73	0,43	3,7	2,1-4,7
İhmalin çocuk üzerindeki belirtileri	3,94	0,51	4,0	1,7-5,0
İstismar ve ihmale yatkın ebeveynlerin özellikleri	3,46	0,46	3,5	2,2-5,0
İstismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri	3,28	0,70	3,2	1,0-5,0
Çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler	3,73	0,53	3,8	1,8-5,0
Genel ölçek ortalaması	3,68	0,36	3,7	2,8-4,7

Tablo 4: Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özellikleri ile ÇİİBRTÖ Puan Ortalamasının Karşılaştırılması (n=270).

Tanıtıcı Özellikler	n	ÇİİBRTÖ		İstatistiksel analiz* Olasılık
		$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan [Min-Max]	
Sınıf				
2.	101	3,66±0,35	3,7 (2,8-4,5)	F=3,736 p=0,025 (3-4)
3.	85	3,63±0,33	3,6 (3,0-4,5)	
4.	84	3,77±0,41	3,8 (2,9-4,7)	
Yaş				
22 ve altı	66	3,69±0,33	3,7 (3,0-4,4)	F=3,885 p=0,022 (2-3)
23-24	162	3,65±0,40	3,6 (2,8-4,6)	
25 ve üzeri	42	3,82±0,37	3,8 (3,0-4,7)	
Cinsiyet				
Kadın	247	3,70±0,36	3,7 (2,8-4,7)	t=1,950 p=0,052
Erkek	23	3,54±0,34	3,5 (3,0-4,5)	
Aile yapısı				
Çekirdek aile	221	3,70±0,36	3,7 (2,8-4,7)	F=1,624 p=0,199
Geniş aile	41	3,59±0,35	3,6 (2,9-4,3)	
Parçalanmış aile	8	3,68±0,44	3,7 (3,1-4,3)	
Kardeş sayısı				
Kardeşi yok	6	3,55±0,48	3,4 (3,1-4,4)	F=0,517 p=0,671
1	81	3,71±0,33	3,7 (3,0-4,5)	
2	89	3,67±0,36	3,7 (2,8-4,6)	
3 ve üzeri	94	3,67±0,39	3,7 (2,9-4,7)	
Anne eğitim düzeyi				
Okuryazar değil	21	3,65±0,32	3,7 (3,2-4,2)	F=0,490 p=0,784
Okuryazar	15	3,68±0,42	3,7 (3,0-4,3)	
İlkokul	125	3,69±0,35	3,7 (2,8-4,7)	
Ortaokul	34	3,60±0,35	3,6 (3,1-4,4)	
Lise	61	3,71±0,39	3,7 (2,9-4,6)	
Lisans ve üzeri	14	3,72±0,39	3,7 (3,1-4,4)	
Baba eğitim düzeyi				
Okuryazar veya altı	11	3,65±0,23	3,7 (3,2-4,0)	F=0,403 p=0,807
İlkokul	78	3,71±0,37	3,7 (2,8-4,7)	
Ortaokul	60	3,70±0,35	3,7 (3,1-4,5)	
Lise	66	3,68±0,42	3,7 (2,9-4,6)	
Lisans ve üzeri	55	3,63±0,31	3,7 (3,0-4,4)	
Annenin mesleği				
İşçi	17	3,67±0,38	3,7 (3,0-4,3)	F=0,284 p=0,837
Memur	9	3,69±0,35	3,7 (3,2-4,4)	
Ev hanımı	229	3,68±0,36	3,7 (2,8-4,7)	
Diğer	15	3,77±0,41	3,7 (3,1-4,4)	
Babanın mesleği				
İşçi	60	3,73±0,34	3,7 (2,8-4,5)	χ ² =9,955 p=0,077
Memur	45	3,61±0,35	3,6 (3,0-4,6)	
Serbest meslek	64	3,72±0,39	3,7 (2,9-4,6)	
Çiftçi	17	3,50±0,40	3,5 (2,9-4,6)	
Emekli	63	3,68±0,30	3,7 (3,0-4,3)	
Diğer	21	3,77±0,49	3,7 (3,1-4,7)	
Aylık gelir düzeyi				
Gelir giderden az	69	3,75±0,37	3,7 (2,8-4,7)	F=1,632 p=0,197
Gelir gidere eşit	169	3,67±0,35	3,7 (2,9-4,6)	
Gelir giderden fazla	32	3,63±0,39	3,5 (3,0-4,6)	

*Normal dağılıma sahip olan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Independent Sample-t" test (t-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "ANOVA" test (F-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır. Normal dağılıma sahip olmayan verilerde üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test (χ²-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

için yapılan Tukey ikili karşılaştırmalar sonucunda; 25 ve üzeri yaş grubunda olanların ölçek puanlarının, 23-24 yaş grubunda olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada öğrencilerin diğer tanıtıcı özellikleri ile ölçek puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır (Tablo 4).

Öğrencilerin çocuk istismarı ile ilgili bilgisinin olma durumuna göre ÇİİBRTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t=2,128$; $p=0,034$). Buna göre, çocuk istismarı ile ilgili bilgisi olanların ölçek puan ortalaması, olmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 5).

Öğrencilerin çocuk istismarı ile ilgili eğitim alma durumuna göre, ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuş ($Z=-2,275$; $p=0,023$), çocuk istismarı eğitimi almış olanların ölçek puanlarının, almayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 5).

Çalışmada ayrıca öğrencilerin çocuk istismarını tanılamada yeterli olma durumuna göre, ölçek puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F=3,472$; $p=0,009$). Anlamlı farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için

yapılan Tukey ikili karşılaştırmalar sonucunda; çocuk istismarını tanılamada kendini yeterli görenlerin puanı, yetersiz görenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili eğitim aldıkları yer, bilgi gereksinimleri, istismar/ihmal ile karşılaşma durumları ve istismar/ihmale uğrama durumları ile ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo 5).

TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, öğrencilerin çoğunun kadın, çekirdek aile yapısına sahip, üç ve daha fazla kardeşi olan, anne ve babası ilköğretim mezunu, annesi ev hanımı, babası serbest meslekle uğraşan, ilde yaşayan ve geliri giderine eşit aile yapısına sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Sonuçlar öğrencilerin çoğunlukla orta sosyoekonomik düzeye sahip olduklarını göstermektedir. Yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Akcan & Demiralay, 2016; Kostak & Vatasever, 2015; Özçevik vd., 2018).

Çalışmada öğrencilerin çoğunluğu çocuk istismar/ihmaline ilişkin bilgisinin olduğunu ancak çocuk istismar/ihmaline ilişkin

Tablo 5: Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk İstismar ve İhmaline İlişkin Eğitim Alma ve Çocuk İstismar ve İhmaline İle Karşılaşma Durumu ile ÇİİBRTÖ Puan Ortalamasının Karşılaştırılması (n=270).

Tanıtıcı Özellikler	n	ÇİİBRTÖ		İstatistiksel analiz*
		$\bar{X} \pm S.S.$	Medyan [Min-Max]	
Çocuk istismarı ile ilgili bilgisi				
Var	232	3,70±0,37	3,7 (2,8-4,7)	t=2,128 p=0,034
Yok	38	3,57±0,31	3,5 (3,1-4,4)	
Çocuk istismarı ile ilgili eğitim				
Alan	96	3,74±0,38	3,8 (4,9-4,7)	Z=-2,275 p=0,023
Almayan	174	3,65±0,35	3,6 (2,8-4,6)	
Eğitimin alındığı yer				
Okulda ders olarak	79	3,77±0,38	3,7 (2,9-4,7)	Z=-0,797 p=0,426
Kongre/sempozyum/seminer	17	3,63±0,37	3,8 (3,0-4,2)	
Çocuk istismarını tanılamada				
Çok yeterli	9	3,80±0,42	3,7 (3,1-4,7)	F=3,472 p=0,009 [2-4]
Yeterli	64	3,81±0,38	3,8 (3,1-4,6)	
Kısmen yeterli	138	3,67±0,35	3,7 (2,0-4,6)	
Yeterli değil	52	3,56±0,32	3,5 (2,8-4,3)	
Hiç yeterli değil	7	3,67±0,35	3,6 (3,2-4,2)	
İstismar ile ilgili bilgi gereksinimi				
Var	242	3,68±0,35	3,7 (2,8-4,6)	t=-0,802 p=0,423
Yok	28	3,74±0,45	3,8 (3,0-4,7)	
Çocuk istismarı ile				
Karşılaşan	53	3,76±0,42	3,7 (3,0-4,7)	t=1,757 p=0,080
Karşılaşmayan	217	3,66±0,35	3,7 (2,8-4,6)	
İstismar/ihmale				
Uğrayan	17	3,61±0,29	3,6 (3,1-4,4)	t=-0,885 p=0,377
Uğramayan	253	3,69±0,37	3,7 (2,8-4,7)	

*Normal dağılıma sahip olan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Independent Sample-t" test (t-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "ANOVA" test (F-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır. Normal dağılıma sahip olmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerleriyle karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

eğitim almadığını belirtmiş, eğitim alanların (%35,6) ise çoğunlukla bu eğitimi okulda ders olarak aldıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin yarısı çocuk istismar/ihmalini tanılamada kısmen yeterli olduklarını ve büyük bir kısmı (%89,6) çocuk istismarına ilişkin bilgi gereksinimi olduğunu belirtmiştir. Hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitim almaları önemlidir. Lisans programlarında çocuk istismar ve ihmali dersi sadece bilgi düzeyini artırmak için değil aynı zamanda hemşirelerin farkındalıklarını artırmak amacıyla da yer almalıdır (Skarsaune & Bondas, 2016). Konuyla ilgili Kostak ve Vatansever'in (2015) Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %59,2'sinin; Özbey ve ark.nın (2018) yaptıkları çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin %70,6'sının Çİİ hakkında eğitim almadıkları belirlenmiştir. Seferoğlu, Sezici ve Yiğit'in (2019) yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin % 67,7'si Çİİ konusunda bilgi aldıklarını, ancak bu bilgiyi çoğunlukla TV/dergi/kitap/gazete gibi basın yayın organlarından aldıklarını belirtmişlerdir. Karakaş'ın (2019) yaptığı çalışmada ise hemşirelik öğrencilerinin %62,3'ünün Çİİ hakkında bilgi aldıkları ancak çoğunluğunun (%74,4) daha fazla bilgilenmeye ihtiyaç duyduğu ve %41,9'unun kendisini bu konuda kısmen yeterli buldukları belirtilmiştir. Konuyla ilgili hemşirelerle yapılmış bazı çalışmalarda da (Burç & Tüfekçi, 2015; Güner vd., 2016), Çİİ hakkında eğitim alan hemşirelerin oranı düşük çıkmıştır. Yapılan çalışmaların sonuçları çalışmamızı desteklemektedir. Bu sonuçlar hemşirelik öğrencilerine çocuk istismarı ve ihmaliyle ilişkin lisans eğitimlerinde verilen bilginin yeterli olmadığını göstermektedir.

Çalışmada öğrencilerin %80,4'ü daha önce çocuk istismarı ve ihmali ile karşılaşmadıklarını belirtmiştir. Öğrencilerle yapılan çalışmalara bakıldığında; Seferoğlu, Sezici ve Yiğit'in (2019) yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin %80,2'si, Özbey ve ark.nın (2018) yaptıkları çalışmada %73'ü, Poreddi vd., nin (2016) çalışmasında %86,7'si, Elarousy, Helal ve Villiers'in (2012) çalışmalarında ise %78,8'i çocuk istismarı ve ihmali ile karşılaşmadıklarını belirtmiştir. Hemşirelerle yapılmış bazı çalışmalarda (Baştaş & Bozdağ, 2018; Burç & Tüfekçi, 2015) ise meslekte çalışma yıllarının artmasıyla paralel olarak hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali ile karşılaşma oranlarının arttığı görülmüştür. Yapılan bazı çalışmalarda da, hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali ile karşılaştıkları ancak tanılama yapmada güçlük çektikleri belirtilmiştir (Gölge, 2012; Pakiş vd., 2015; Skarsaune & Bondas, 2015; Soğukbulak, 2014). Yapılan çalışmalardan da görüldüğü gibi hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali vakalarıyla karşılaşma oranının düşük olduğu görülmektedir. Bu sonucun beklenen düzeyde olduğu, öğrencilerin henüz mesleğe adım atmamış olmalarından ve çocuk istismarı olguları ile yalnızca klinik uygulamaya çıktıkları süreçte karşılaştıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çocuk istismarı, dünyanın her yerinde çocukları etkileyen ve uluslararası alanda dikkat çeken bir konudur (Dinehart & Kenny, 2015). DSÖ'ye göre her yıl yaklaşık 40 milyon çocuğun cinsel istismar mağduru olduğu belirtilmektedir (Azizi, 2017). Çocuk istismarı pediatrik, psikiyatrik ve sosyal yönden majör bir problemdir (Chung, 2015). Çalışmada öğrencilerin çok azı (%6,3) istismar/ihmale uğradığını belirtmiştir. Öğrencilerle yapılan çalışmalarda benzer sonuçlar elde edilmiştir. Akcan ve

Demiralay'ın (2016) hemşirelik bölümü öğrencilerinin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada da benzer şekilde istismara uğradığını belirten öğrencilerin oranı %5,3'tür. Bağla ve ark. nın (2017) çalışmalarında üniversite birinci sınıf öğrencilerinin %6'sının istismara uğradığı ortaya koyulmuştur. Benzer şekilde Kostak ve Vatansever'in (2015) çalışmasında ise, öğrencilerin %11,6'sı çocukluğunda şiddete maruz kaldığını, %14,4'ü ise ihmale uğradığını belirtmiştir. Çalışmamızda oranın düşük çıkması sevindiricidir.

Çalışmada istismar/ihmale uğradığını belirten öğrencilerin yarısından fazlası istismarı, tanımadığı kişi/kişilerin yaptığını belirtmiştir. Benzer şekilde Bağla ve ark. nın (2017) çalışmasında istismara uğradığını belirten öğrencilerin %40,0'ı istismarın tanımadığı kişiler tarafından yapıldığını belirtmiştir. Buna karşılık Akcan ve Demiralay'ın (2016) çalışmasında ise öğrencilerin çoğu (%33,3) istismarın tanıdığı kişi/kişiler tarafından yapıldığını belirtmişlerdir.

Çocuk istismar ve ihmali adli olgudan mutlaka polise bildirim yapılması gerekmektedir. Çalışmada öğrencilerden çoğunluğu (%84,4) çocuk istismarı ile karşılaştığında polise ve klinik çalışanlarına haber vereceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Poreddi vd. nin (2016) Hindistan'daki hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgilerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, öğrencilerin % 83,5'i çocuk istismar ve ihmalinin bildirim yapılmasının zorunlu olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşılık DeMattai vd. (2009) öğrencilerin yarısına yakınının çocuk istismarı ve ihmaliyle ilişkin bildirim yapmayı bilmediklerini belirtmişlerdir. Seferoğlu, Sezici ve Yiğit'in (2019) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin %75,6'sı çocuk istismarı ve ihmali konusunda yasal sorumluluklarını bilmediklerini ifade etmişlerdir. Özbey ve ark.nın (2018) çalışmalarında, çocuk istismarı ile karşılaşan öğrencilerin %80,4'ünün konuyla ilgili bilgi sahibi olmadıkları için bildirim yapmadıkları belirtilmiştir. Çalışmada elde edilen sonucun, yapılan çalışmalardan yüksek çıkması, öğrencilerin bu konudaki farkındalıklarının iyi olduğunu göstermesi bakımından sevindiricidir.

Hemşireler, özellikle acil servislerde çocuk istismarı ve ihmali ile sıklıkla karşılaşmaktadırlar. Hemşirelerin bu vakalarla karşılaştıklarında olguyu tanımlayabilmesi ve uygun yöntemle bakım verilebilmesi için çocuk istismarı ve ihmaliyle ilişkin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir (Jordan & Nadler, 2014). Çalışmada öğrencilerin bilgi puan ortalamaları $\bar{X} = 3,68 \pm 0,36$ (min= 2,8, max=4,7) olup, orta düzeyde bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 3). Karakaş'ın (2019) da çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin ÇİİBRTÖ puan ortalaması orta düzeyde ($\bar{X} = 231,6$) bulunmuştur. Seferoğlu, Sezici ve Yiğit (2019) çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin Çİİ bilgi düzeylerinin istendik düzeyde olmadığını belirtmiştir. Kostak ve Vatansever'in (2015) yaptıkları çalışmada sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin Çİİ konusunda bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde Akcan ve Demiralay (2016) çalışmalarında hemşirelik öğrencilerinin Çİİ hakkında bilgi gereksinimlerinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Poreddi vd.nin (2016) yaptıkları çalışmada da öğrencilerin bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. Çalışmamızda öğrencilerin

Çİİ hakkında yeterli eğitim almamaları ve deneyime sahip olmamalarının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir.

Hemşirelerin özellikle çocukta ciddi bir yaralanma, duygusal bozukluk ya da gelişim geriliği yaşanmadan önce olası istismar ve ihmal belirtileri hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Erken tanılama ve müdahale, istismar ve ihmali kötü sonuçlarını önlemede anahtar rol oynamaktadır. Özellikle istenmeyen gebeliklerde, çoklu gebeliklerde, ebeveynler tarafından istenmeyen cinsiyette doğan çocuklarda, akut ya da kronik hastalığı olan çocuklarda, zihinsel ya da fiziksel engelli çocuklarda, premature ya da düşük doğum ağırlıklı bebeklerde çocuk istismarı ve ihmali daha sık görülmektedir (Lynch, 2011). Ancak öğrenciler ÇİİBRTÖ ölçek alt boyutları puan ortalamaları arasında en düşük puanı "İstismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri" boyutundan almışlardır. Bu sonuç, öğrencilerin istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri ilgili daha fazla bilgi gereksinimine ihtiyaçları olduğunu göstermektedir. Öğrenciler ÇİİBRTÖ ölçek alt boyutları arasında, en yüksek puanı ise "İhmali çocuk üzerindeki belirtileri" boyutundan almışlardır. Öğrencilerin bu alt boyuttan daha fazla puan almalarının, bu belirtilerin çoğunlukla somut ve nispeten daha kolay tanımlanabilen belirtiler olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Seferoğlu, Sezici ve Yiğit'in (2019) çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmada 4. sınıf öğrencilerinin ÇİİBRTÖ puan ortalamaları 3. sınıflardan, 25 yaş ve üzeri grubun da 23-24 yaş grubundan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda (Karakaş, 2019; Özbey vd., 2018) öğrencilerin yaşları ile bilgi düzeyleri arasında fark bulunmazken, bazıları (Karakaş, 2019; Poreddi vd., 2016; Seferoğlu, Sezici & Yiğit, 2019) son sınıf öğrencilerinin bilgi puanları diğerlerinden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Çalışmamızda son sınıf öğrencilerinin bilgi puanlarının daha yüksek çıkmasının, pediatri, psikiyatri ve halk sağlığı derslerini almış olmalarından, dolayısıyla konuyla ilgili daha fazla bilgi ve deneyime sahip olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada çocuk istismarı ile ilgili bilgisi olduğunu, bu konuyla ilgili eğitim aldığını ve çocuk istismarını tanılamada kendisini yeterli bulduğunu belirten öğrencilerin bilgi puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde Karakaş (2019) ile Özbey ve ark.nın (2018) çalışmasında da Çİİ ile ilgili bilgi alan öğrencilerin puanları diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç konuyla ilgili eğitim almanın önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

SONUÇ

Çalışmada öğrencilerin Çİİ'nin belirti ve risklerini tanılamaya ilişkin bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğu, özellikle istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu, 25 yaş ve üzeri grupta olan, son sınıfta okuyan, Çİİ ile ilgili bilgisi olduğunu ve eğitim aldığını belirten ve Çİİ'yi tanılamada kendini yeterli bulan öğrencilerin bilgi düzeylerinin daha iyi olduğu belirlenmiştir. Çalışmada diğer bağımsız değişkenlerin öğrencilerin bilgi düzeylerini artırmada etkili olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlardan yola çıkarak hemşirelik öğrencilerinin lisans müfredatlarında konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgilere yer

verilmesi, müfredata Çİİ ile ilgili seçmeli derslerin eklenmesi, konuyla ilgili farkındalığın artırılması amacıyla kongre, kurs gibi bilimsel etkinliklerin artırılması ve öğrencilerin bu etkinliklere katılımlarının teşvik edilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akcan, A., & Demiralay, Ş. (2016). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin algıları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(32), 275-281.
- Arabacı, S., Atman, N.G., Ay, D., Bıyıklıoğlu, M., Çelik, R., Dilsiz, H., & Yalçın, M.E. (2018). İstanbul Medipol Üniversitesi lisans öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmaliine ilişkin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Araştırma Raporu.
- Arıkan, D., Yaman, S., & Çelebioğlu, A. (2000). Çocuk ihmali ve istismarı konusunda hemşirelerin bilgileri. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 3(2), 29-35.
- Ayan, S., & Kocacık, F. (2009). Çocuk istismarı: Sivas (Türkiye) örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 953-968.
- Azizi, M., & Shahhosseini, Z. (2017). Challenges of reporting child abuse by healthcare professionals: a narrative review. *Journal of Nursing and Midwifery Sciences*, 4(3), 110-116.
- Bağla, A.G., Arıkan, M., Kılıç, R. Ö., Orulluoğlu, F., Kuyucu, İ., Özgan, M., Öngü, B., Özdemir, T., Gerger, A.S., Baykan, A.Y., Tutar, E.F., Korkmaz D., Ursavaş, S., Sümbüloğlu, S., & Soran, Ö. (2017). Sağlık çalışanları, öğretmenler ve üniversite 1. sınıf öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-10.
- Bahrami, N., Tork-Torabi, M., Sotoudeh, R., & Namnabati, M. (2021). Perceived child abuse and neglect in hospitalized children with special health care needs in Iran. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 26(6):526-530.
- Bakır, E., & Kapucu, S. (2017). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye'de yapılan araştırmalara yansması: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Başdaş, Ö., & Bozdağ, F. (2018). Hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama durumlarının belirlenmesi. *Mersin Üniv. Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 267-275.
- Burç, A., & Tüfekçi, F.G. (2015). Hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama düzeyleri. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 144-151.
- Chen, C.Y., Chen, Y.W., Chang, H.Y., & Feng, J.Y. (2022). Screening tools for child abuse used by healthcare providers: A systematic review. *The Journal of Nursing Research*, 30(1): 1-12.
- Child Welfare Information Gateway, Factsheets, What is child abuse and neglect? Recognizing the signs and symptoms. (2019). Retrieved from <https://www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/whatiscan/>
- Children's Bureau Child Maltreatment. (2018). Retrieved from <https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/cb/cm2018.pdf>
- Chung, U.S. (2015). It is time for doctors to start seeing the signs and hearing the cries of abused children as Professional guardians. *J Korean Med Sci*, 30, 351-352.
- DeMattai, R., Sherry, J., Rogers, J., & Freeman, J. (2009). What future health care providers will need to know about child abuse and neglect. *The Health Care Manager*, 28(4), 320-327.

- Dessena, B., & Mullan, P.C. (2018). A cross-sectional survey of child abuse management knowledge among emergency medicine personnel in Cape Town, South Africa. *African Journal of Emergency Medicine*, 8, 59-63.
- Dinehart, L., & Kenny, M.C. (2015). Knowledge of child abuse and reporting practices among early care and education providers. *Journal of Research in Childhood Education*, 29(4), 429-443.
- Elarousy, W., Helal, H., & Villiers, L. (2012). Child abuse and neglect: student nurses' knowledge and attitudes. *Journal of American Science*, 8(7), 665-674.
- Geçkil, E. (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 129-139.
- Gölge, Z.B., Hamzaoglu, N., & Türk, B. (2012). Sağlık çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin ölçülmesi. *Acil Tıp Dergisi*, 26(2), 86-96.
- Güner, C.K., Yavuz, H.Ö., & Dörtbudak, Z. (2016). Çocuk istismarı-ihmal vakalarıyla karşılaşan hemşirelerin görüş ve uygulamaları. *Kastamonu Sağlık Akademisi*, 1(1), 39-55.
- Johnson-Reid, M., Kohl, P.L., & Drake, B. (2012). Child and adult outcomes of chronic child maltreatment. *Pediatrics*, 129(5), 839-845.
- Jordan, K.S., & Moore-Nadler, M. (2014). Children at risk of maltreatment identification and intervention in the emergency department. *Advanced Emergency Nursing Journal*, 36(1), 97-106.
- Karakaş, G. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinde Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi. K.K.T.C. Yakın Doğu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa.
- Kostak, M.A., & Vatanserver, C. (2015). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili görüş ve düşünceleri. *HSP*, 2(1), 1-11.
- Lee, P.Y., Fraser, J.A., & Chou, F.H. (2007). Nurse reporting of known and suspected child abuse and neglect cases in Taiwan. *Kaohsiung J Med Sci*, 23(3), 128-137.
- Li, X., Yue, Q., Wang, S., Wang, H., Jiang, J., Gong, L., Liu, W., Huang, X., & Xu, T. (2017). Knowledge attitudes and behaviours of healthcare professionals regarding child maltreatment in China. *Child Care Health Dev.*, 43, 869-875.
- Lynch, V.A. (2011). *Forensic nursing*. Elsevier Mosby.
- Metinyurt, H.A., & Sarı, H.Y. (2016). Sağlık çalışanlarının çocuk ihmali ve istismarını tanıma düzeyleri. *Çocuk ve Medeniyet*, 1, 101-121.
- NICE Guideline, National Institute for health and care excellence. (2017). Retrieved from <https://www.nice.org.uk/guidance/ng76>
- Özbey, H., Özçelep, G.A., Gül, U., & Kahrıman, İ. (2018). Knowledge and awareness of nursing students about child abuse and neglect. *J Nurs Res Pract.*, 2(3), 21-25.
- Özçevik, D., Güneş, Ö.D., & Ocakçı, A.F. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin sosyo-kültürel ve demografik özelliklerinin çocuk istismarı ve ihmali farkındalığı ile ilişkisi. *AHSD.*, 17(2), 16-27.
- Pakış, I., Demir, F., Bektaş, G., Altun, U., & Yıldırım, S. (2015). Investigation of the awareness and knowledge about child abuse and negligence among doctors and nurses working in the east part of Turkey. *Romanian Society of Legal Medicine*, 23(2), 151-156.
- Polat, O. (2018). Türkiye'de Çocuk İstismarı Raporu-2. Erişim Adresi: <http://imdat.org/wp-content/uploads/2018/05/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%BOST%C4%BOSMARI-tam.pdf>
- Poreddi, V., Pashapu, D.R., B.V., K., Gandhi, S., El-Arousy, W., & Math, S.B. (2016). Nursing students' knowledge of child abuse and neglect in India. *British Journal of Nursing*, 25(5), 264-268.
- Rao, S., & Lux, A. L. (2012). The epidemiology of child maltreatment. *Pediatrics and Child Health*, 22(11), 459-464.
- Sağır, M., & Gözler, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaliye yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67-101.
- Seferoğlu, E.G., Sezici, E., & Yiğit, D. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama düzeyleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 257-276.
- Skarsaune, K., & Bondas, T. (2016). Neglected nursing responsibility when suspecting child abuse. *Clinical Nursing Studies*, 4(1), 24-32.
- Soğukbulak, Ö., Küçükoglu, S., & Aytakin, A. (2014). Çocuk acil servislerinde çalışan hemşirelerin adli olgulara yönelik bilgi ve yaklaşımları. *Türkiye Klinikleri J. Forensic Medicine*, 11(2), 63-70.
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M.J., Alink, L.R.A., Van, M.H., & Ijzendoorn, I. (2015). The prevalence of child maltreatment across the globe: Review of a series of meta-analyses. *Child Abuse Review*, 24, 37-50.
- Uncu, F., & Oğuzöncül, A.F. (2013). Health care workers who work in the province of elazığ levels of awareness about child abuse and neglect, and the factors affecting this situation. *Int J Med Invest.*, 2(3), 129-1429.
- UNICEF, Child Maltreatment Report, Every Child Counts. (2014). Retrieved from <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Unicef%20SOWC%202014%20web.pdf>
- Uysal, A. (1998). Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamada hemşire ve ebelerin bilgi düzeylerinin saptanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- World Health Organization, Child Maltreatment. (2020). Retrieved from https://www.who.int/health-topics/violence-against-children#tab=tab_2
- World Health Organization, Child Maltreatment. (2016). Retrieved from https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/Child_maltreatment_infographic_EN.pdf?ua=1